

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼

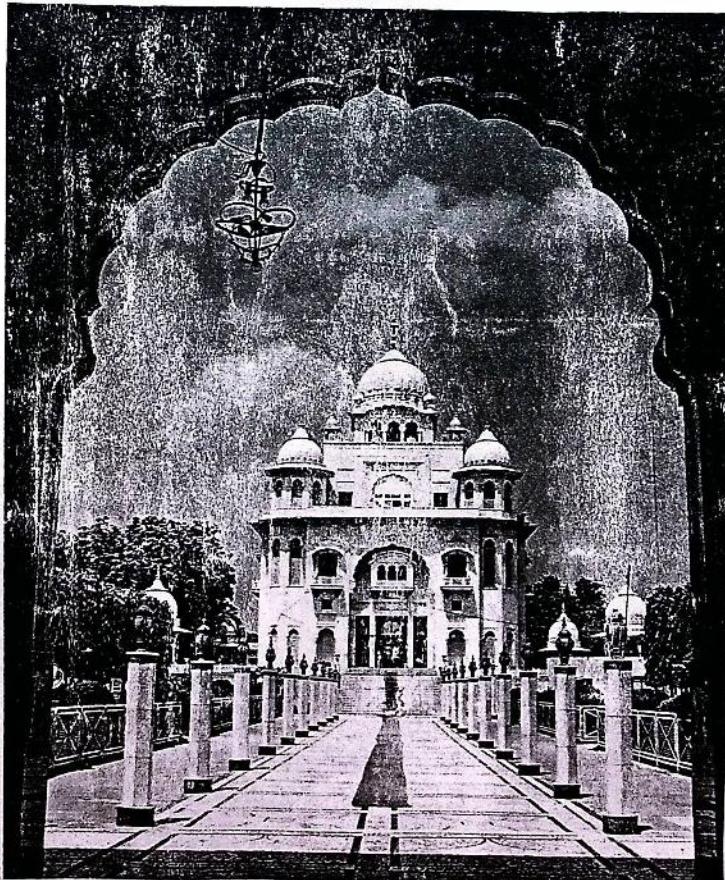
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ , ਰਾਮਗੜੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤ੍ਰਕਾ)

GURMAT SANDESH

(Monthly News Letter of Ramgarhia Association , Woolwich)

Dec. 2002

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਰੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ)

ਜਿਥੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਦੇਹ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮੈਨ ੧੬੨੧ ਈ ਵਿਚ ਐਮੀਟਸਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤੱਤੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਏ, ਸਗੋਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਗੋਬਿੰਦ ਆਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਤੋਂ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਮਤ ਦੇ ਨੌਜੈਂ ਗੁਰੂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ੧੬੪੪ ਤੋਂ ੧੬੭੫ ਤੋਂ ਭੁਕੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੋਂਦੀ ਤੋਂ ਬਿਰਾਮਨ ਰਹੇ। (ਗੁਰਤ-ਕਾਲ : ੧੦ ਵਰ੍਷, ੨ ਮਹੀਨੇ, ੧੬ ਦਿਨ) ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ੫੪ ਵਰ੍਷, ੨ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ੨ ਦਿਨ ਸਰੀਅਤ ਆਵਸਥਾ ਭੋਗੀ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ **ਤਿਆਗਮਲ** ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੰਖਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਕਤ ਜੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪਕਤ ਹਉਮੈ-ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਵੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਦਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੌਹ ਮਾਇਆ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸਿੰਘਸਣ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਪਕਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ-ਪ੍ਰੰਪਰ ਦਾ ਦਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਕਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਅਈ ਹਰ ਵਸਤੂ, ਚੁਣੀ ਨਾਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਸੁਪਣੇ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਐਚੋਰੋ ਬਹਹਰੇ ਪ੍ਰਭੰਤਾ ਤਿਆਗ ਦੀ ਹੈ, ਪਕਤ ਜੀ ਕਥਜੇ ਦੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਪਰਉਪਰਕਾਰੀ ਤੋਂ ਯੋਧ-ਸਖਸੀਅਤ ਨੇ ਤਿਆਗਮਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨੂੰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਢਾਣ ਲਈ ਜੋ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਉਸਦਾ ਵਖਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੈਰਵ ਹੈ। ਪਰ ੧੩ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤਿਆਗਮਲ ਨੇ ਜਿਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਤੇਗ ਵਾਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁਤੱਤ ਤਿਆਗਮਲ ਨੂੰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਵਰਤਾਨ ਦੇਕੇ ਅਗੇ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬਲਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਜ਼ਮੂਨ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ, ਹੈ ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਕੋਣ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਹਿਆਤ, ਗੁਰੂ ਅਖਸਨ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਕਿਏ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਛੇ ਮੈਨਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨ ਵਿਚ ਉਚੇਰੇ ਅਦਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪਦ ਤੋਂ ਪੁਰੀਂਤ ਲਈ ਵੈਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਤੇ ਤੋਂ ਹੰਡਿਆ ਵੀ। ਆਪ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਸਨ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕੰਡਾ ਵਿਚ ਆਪਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਲੋਕ ਭਲਈ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਇਸਕ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਠੇ ਘਰ ਉਸਾਚਨ ਲਈ ਮਾਇਕ ਸਹਿਤਾ ਕੀਤੀ। ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਛੁਹ ਲਵਾਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਚਿਲਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੁਧ ਦੀ ਬੁਝ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ੧੦੦ ਗਊਆਂ ਬਹਾਤੇ ਮੌਗਈਏਂ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਇਛਾ ਹੀ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ, ਘਰੋਗੀ ਤੋਂ ਰਾਜਸੀ ਭਗਤੀ ਸਾਂਤੀ ਨਾਲ ਨਿਜ਼ਾਤੀ ਜਾਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਬਹੁਮਪੁਰ ਦੰਤਾ ਦੇ ਕੰਦੇ ਪੈਥੜੀ ਨਾਮ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਕਮਾਡਰ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਸਾਮ ਦੀ ਸੈਨ ਦੇ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਰਪਤੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਸੁਲਾਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮਲ੍ਹੀਂ ਖੁਨ ਭੁਲਾਏ ਬਚਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਪਹਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਚੁਰ ਚੁਰ ਤੱਕ ਦੋਰੇ ਕੀਤੇ। ਭਾਂਵੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੈਖਕ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਪੱਕ ਕਰਨਾ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਵਧਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਰਥੀ ਲਈ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਹੋ ਗਏ। ਜਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਖੂਬੀ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਸੀ। ਬਥੇ ਬਥਾਏ ਦੇ ਭੋਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹਾਲਿੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿਵੜ ਥੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਕੋਈ ਕੋੜ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਤ ਜਾ ਬਿਰਜੇ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਗ ਹਨ - ਪਹਿਲਾ ੧੬੨੧-੧੬੪੪ ਤਕ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਦੇ ਬਚਪਣ, ਵਿਦਾਅ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਜੁਣਾ ਵਿਚ ਤੇਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਾਂਹਾਂ ਹੈ। ਦੂਜਾ ੧੬੪੪-੧੬੬੪ ਤਕ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪਿੰਡ ਬਕਲੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਜਾਂ ਆਪ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਰਹੇ। ਤੌਸਰਾ ੧੬੬੪-੧੬੭੫ ਤਕ ਦਾ ਹੈ ਗੁਰਤ ਤੋਂ ਸਹਾਦਤ ਦਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਮਲਵਾ, ਬਾਂਗਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਦੇਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮਰਾਂਗ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆਂ ਲਈ ਤਤਪਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰਾਂ। ਪੋਸਕਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ)

ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੰਜਾਬ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਸਿੱਖੀ ਇਥਾਦਰ ਤੇ ਹੈ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਰ ਤਕ ਦਾ ਲੰਬੀ ਸਫਰ ਹੈ । ਬੰਦਗੀ ਇਸਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਰ ਸਿਖਰ ਦਾ ਕਲਸ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਨੌਰੀ ਦਾ ਰਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜ਼ਿਉਣਾ ਕਿਸਤਰ੍ਹ ਹੈ, ਤੇ ਭਰਬਲੀ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਿੜਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਰਹਿ ਕੇ ਮਰਨਾ ਕਿਸਤਰ੍ਹ ਹੈ । ਦਰਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸੁੱਲੇਲ ਨੇ ਹੋ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਚੰਡਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਲੋਂਖਣ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ । ਹੋਰ ਪਚਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਨੇ ਚੇਤੰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਮਰਹਿਗੇ, ਕੈਂਕਾ ਮਰਨਾ ਹੋਏ, ਜੇਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁਹ ਨਾ ਵੀਸਰਹਿ ਤ ਸ਼ਹਲਾ ਮਰਣਾ ਹੋਏ ।

ਗੁਰੂ ਬਥੇ ਦੇ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਬਚਨ ਜ਼ੋਂ ਵੀ ਜੀਵਨ-ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਗਰਾਦੇ ਹਨ - ਜਉਂ ਤਉਂ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਹੁੰ ! ਸਿਰ ਧਰਿ ਗਲੀ ਮੌਰੀ ਆਉਂਦਾ ਇਤ੍ਤੁ ਮਾਰਗ ਪੈਰ ਪਰੀਸੀ ! ਸਿਰ ਦੀਜੀ ਕਣ ਨਾ ਕੀਜੀ ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਚੀ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੇ ਉਪਰੋਸ਼ ਵੀ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਸਾਹਸਪੂਰਣ ਮਰਨ ਬਾਰੇ ਉਚੇਚੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਸ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹ, ਤਿਸ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ।

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣ ਕਬਲਿ । ਜੀਵਨ ਬੀ ਛੜ ਆਸ- ॥੧੪॥

ਤਨ ਮਨ ਕਟਿ ਸਭ ਅਰਪੀ , ਵਿਚ ਅਗਲੀ ਆਪਿ ਜਾਣੀ । (੫੪)

ਮੁਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਬਨੀ । ਤੋਰੀ ਨ ਤੁਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੁਟੈ

ਐਸੀ ਮਾਧਉ ਖਿੰਚ ਤਨੀ । (ਮ:੫)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਾਰਚਨ-ਗੀਤ, ਸਿਧ ਮੇਤ ਦੇ ਮੈਨਨ ਵਿਚ ਨਿਰਭੈ ਨਿਤਰਨ ਦਾ ਸੰਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਦੇਹਿ ਸਿਵਾ ਵਰ ਮੁਹਿ ਇਹੈ, ਸੁਭ
ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਥੁੰ ਨ ਟਰੈ — ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਨ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ
ਤਿਆਰ ਬਹਤਿਆਰ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਰ ਇਥੇ ਥੈਂਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਭੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਾਲਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕੂਝੀਂ ਵਿਚਾਰ ਉਪੈਤ੍ਰ ਇਹੋ ਤੱਤ ਕਦਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਰਨਾ ਵੀ ਲੋਖੇ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦੀ
ਕੋਈ ਰੀਸ ਨਹੀਂ । ਇਕ ਦਾਨਾ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਮਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਧੀਰ ਉਪੈਤ੍ਰ ਹਾਰਿਆਵਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਖਾਕ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਕ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਨੋਕ ਭਾਣੇ ਦੇ ਖੰਜਰ ਨਾਲ ਕਤਲ ਹੋ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਮਰ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਨ ਉਹ ਮਰਹਿ ਠ ਠਨੀ ਜਾਹਿ। ਜਿਨ੍ਹੈਂ ਰਾਮ ਵਸਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿਆ ਸੁਰਜ ਕਦੀ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਥਾਂ ਬਚਨਦਾ ਹੈ। ਜੀਉਦਿਆਂ ਮਰਨ ਤੇ ਫਿਰ ਮਰ ਕੇ ਸਦਾ ਜੀਉਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿੰਧਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਜੀਵਤ ਮਰਹੁ, ਮਰਹੁ ਫੁੱਲ ਜੀਵਹੁ, ਪੁਰਹਪਿ ਜਨਮ ਠ ਹੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਠਾਂਮਿ ਸਮਾਰੇ, ਸ੍ਰੀਨ ਵਹਿਆ ਲਿਵ ਸੋਟੀ। (ਮਾਰੂ, ਪਰ ਇਹ ਪੇਂਡ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਿਖੜੇ ਰਸੇਰੇ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਭਾਂਦੇ ਦੀ ਤਲਵਰ ਸਮਹਮਣੇ ਸਿਰ ਰਖਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਮਨਲਾ ਪੈਦਾ ਹੈ, ਗਿਲਾ ਜਾਂ ਸਿਕਾਇਂਦ ਦੀ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਜ਼ੀਸ਼ ਨਹੀਂ - ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਪਰਵਾਣਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਠੋਂ ਕਰਬਾਣ (ਪਨਾਸਰੀ)

ਪਰ ਅੰਹਾ ਬਿਖਮ ਭਾਣ ਮੰਨਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸਦ ਉੱਤੱਤ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇੰਡਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਸਤੀ ਦਿਆ ਕਿਪ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਵਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਦਾ ਹੈ - ਤੇਰਾ ਭਾਣ ਤੂੰ ਹੈ ਮਨਿਅਤਿਹਿ, ਜਿਸਨੇ ਹੋਇ ਚਿਟਾਇਆ, ਸਾਈ ਭਗਤਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ, ਤੂ ਸਰਬ ਜਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਾ (ਸੁਹੀ ਮ:੫) ਹੁਣ੍ਹ ਅੰਗਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਆਸ਼ਕ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦੇਂਦੇ ਕੈਮ ਨੂੰ ਜੋ ਚੰਗ ਤੇ ਮੰਨੇ ਨੂੰ ਮੰਦ੍ਦ ਸਾਤਕਾਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੌਂਚ ਆਸ਼ਕ ਨਹੀਂ, ਸੌਂਚ ਉਹ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੰਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗ ਸਮਝ ਕੇ ਬਣਦਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਭਾਣੀ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਖੇਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਰੀਦ ਲਈ ਮੁਰਦਾ ਹੈ ਕੇ ਚਲਣਾ ਹੀ ਵਜ਼ਾਬ ਹੈ । ਕਿਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਬਚਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ । ਕਿਸੇ ਆਦਰਸ਼ ਲਈ ਜਿੰਦ ਨਿਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋ ਗੁਣ ਪਰਨੇ ਤੇ ਦੋ ਐਗਣ ਨਿਵਾਰਨੇ ਚਹੀਰੇ ਹਨ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ, ਸਬਚ ਸਿਦਦ ਸ਼ਰੀਰ ਭਰਮ ਭਰੀ ਪੇਂਡਾ ।

ਸਹੀਰ ਲਈ ਰੱਬੀ ਸਿਦਕ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਡੋਰੋਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਹਿਆ ਹੈ । ਜੇਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਡੋਰੋਸ ਸੀ - ਜਾਂ ਤੁ ਮੇਰੇ ਵਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਆ ਮੁਢੀਂਦਾ, ਸਬਰ ਸੰਤੁਖ ਦਾ ਗੁਣ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਨਾਂਕੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਲੱਭ ਅਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਤਕਾ ਨਾ ਦੇਵੇ । ਇਸਤਰ੍ਹੁੰ ਸ਼ੀਰੋ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਬਰ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਾਮ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲੈਂਦੀ ਵੈਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗ ਪੱਥਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਡਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਥੇ ਬਸ ਹੋ ਗਿਆ ਬੁਧ ਮਤ ਦੇ ਅਨੰਕੇ ਢਿੜ੍ਹ ਸਾਡ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਘਮਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਢੂਕ ਸ਼ੁਟਿਆਂ ਸੀ (ਇਤਿਹਾਸਕ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ) ਇਸਾਈ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਦੀਆਂ ਦੀ ਕਲਾਣੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਪ੍ਰਤਾਨ ਸਨਤੁਨੀ ਮਤ ਵਲੋਂ ਪੇਹਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮੀ, ਜ਼ਬਰ ਚੂਲਾਂ ਅਗੇ ਥੇ ਬਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ, ਪਿਤਾਂ ਜੀਵਨ ਜੀਉ ਇਆ ਪਰ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਸੱਚੈਮਾਨ ਯਾਂ ਅਣੁ ਲਈ ਟਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨ ਦਿਖਾਈ। ਗੁਲਮੀ ਦੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਫੀਟੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮੰਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁੱਹਾਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਮੀ ਸਵੈਭਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ, ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਉਤਲਾਂ ਰਿਹਾ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਖੇਖਲੀ ਤੇ ਭੇਖ ਦਿਖਾਵਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਣੀ ਰਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਰਗ ਦਰਸਾਇਆ, ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਰਹੀ ਇਸਨੂੰ ਪੰਚਿਪੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ - ਡਾਗਮਨ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਣੀ ਰਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਰਗ ਦਰਸਾਇਆ, ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਰਹੀ ਇਸਨੂੰ ਪੰਚਿਪੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ - ਡਾਗਮਨ ਛਾਡਿ ਰੇ ਮਨ ਬਹੁਤ, ਅਥ ਤੋਂ ਜਾਰੇ ਮਰੇ ਸਿਖ ਪਾਈਸੇ ਲੀਨਾਉ ਹਾਥਿ ਸੰਪਾਉਣਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਹੋਕ ਦਿੱਤਾ : ਰਤੇ ਸੇਣੀ ਛਾਡਿ ਰੇ ਮਨ ਬਹੁਤ, ਅਥ ਤੋਂ ਜਾਰੇ ਮਰੇ ਸਿਖ ਪਾਈਸੇ ਲੀਨਾਉ ਹਾਥਿ ਸੰਪਾਉਣਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਜੋ ਮੁਖ ਨ ਮੌਜ਼ਿਨ / ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰ ਪਰਿਦਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਜੋ ਮੁਖ ਨ ਮੌਜ਼ਿਨ / ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰ ਪਰਿਦਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਦ ਮੀਤੀ ਤੋਂ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਉੱਤਰਵਾਂ ਜਲਵਾਗਰ ਹੋਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਹੂ ਨੇ ਜਥਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਕੂ ਚੁਕੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਸਾਰੀ

ਪੁਰਾਣੇ ਪਰੋਹਤ ਤੇ ਰਿਸੀ ਮੁਨੀ ਗੁੰਗੇ ਮਾਸੂਮ ਜਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਬਲੀਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੌਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਹੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਭੋਲੇ ਭਲੇ ਅੱਲੜ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਫਾਹੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਦੰਡ ਪ੍ਰਪੰਚ ਚਲਣ ਅੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਬਰ ਨਾਲ ਤੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਾਬਰ ਸਾਕਰ ਪਰਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸਿਖਾਵ ਤੇ ਪ੍ਰੱਜਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਗੀਤ ਭਵਿਸ਼ਤ ਦੀ ਹੋਈ ਦੀਆਂ ਪੈਂਜ ਰਸਦ ਇਸਤਰੂ ਗੁੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ :-

ਸੇਵਕ ਕੀ ਉਤਕਿ ਨਿਭਹੀ ਪੀਤਿ
ਜੀਵਤ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵਿਓ ਆਪਨਾ, ਚਲਤੇ ਰਾਖਿਓ ਚੀਤਿ ।
ਜੀਸੀ ਆਗਿਆ ਕੀਠੀ ਠਾਕੁਰਿ, ਇਸ ਤੇ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਮੌਰਿਓ ।
ਸਹਜੁ ਅਨੰਦੁ ਰਾਖਿ ਗਿਰ ਭਤਿਰਿ, ਉਠਿ ਉਆਹੁ ਕਉ ਦਉਰਿਓ ।
ਆਗਿਆ ਮਹਿ ਕੁਪ ਸੋਈ ਕਰਿ ਸੁਖਾ, ਸੋਗ ਹਰਖ ਨਹੀਂ ਜਾਲਿਓ ।
ਜੇ ਜੋ ਹੁਕਮੁ ਭਵਿਓ ਸਾਹਿਬੁ ਕ, ਸੋ ਮਾਥੀ ਤੈ ਮਾਨਿਓ । (ਮਾਰੂ :੮੫)

ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਜਿੰਦਜਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬੱਧਨੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਸਚਮੁਚ ਲਾਜਾਨੀ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੇਖ-ਮੁਕਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਹੋਕ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤੇ ਮਨਨਾ ਹੈ। ਅੰਗੰਗੇ ਵਰਗੇ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰਜ ਕਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਮੈਲਨ ਤੁਫਲਨ ਪੈਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਚਲਣ ਲੈਂਦੀ ਸੋਖ ਕੈਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਰਗ ਤੇ ਕਦਮ ਪਥਨਾ ਹੈ ਹੈ ਤੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜ਼ਬਦਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਈ ਵਿਵਦਲਾਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੈਗਾਗ ਤਿਆਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੱਚੀ ਧਰਾਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ੇ ਦਾ ਕਰਦੱਬੱਦੀ ਕੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸੇ ਕਰਦੱਬੱਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿ ਭਾਈ! ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਨੇ ਇਕ ਇਨ ਟੁੱਟ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਹੈ, ਕਦੇ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਬਚਾਉਣੇ ਰਹੋ ਗੇ? ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਤੇਗ ਜਾਂਤਲਵਾਰ ਮਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅਤਿਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਥਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਸਕ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਜਾਓ ਪਰ ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਿਰਤ ਨਾ ਛੱਡਣ, ਧਰਮ ਦਾ ਉੱਚਾ ਆਦਰਸ਼ ਨ ਤਿਆਗਣ - ਸਾਥੋਂ ਇਹੁ ਤਨੁ ਸਿਖਿਆ ਜਾਨਿਓ, ਯਾ ਭਤਿਰਿ ਜੋ ਰਮ੍ਭ ਬਸਤੁ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਤਾਰਿ ਪਛਾਨੋ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸੋਚ ਦੀ ਕੀਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ -

(ਇ) ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪੀਰ ਹੋ ਤਾਂ ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਓ।

(ਅ) ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ, ਇਸਲਾਮ ਆਪਣਾ।

(ਇ) ਜੋ ਚੇਵੇ ਗੱਲੀ ਨਹੀਂ ਮਨੀਂਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੋਤ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾਓ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ, ਸਤੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਭਾਂਣੇ ਦੇ ਸਨਮੁਖ, ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣਾ ਕਰਨ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਥਰੀ ਇਸਲਾਮ ਧਰਨ ਕਰਨਾ, ਆਪਣਾ ਇਮਿਨ ਗਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲਟਕ ਚੇਟਕ ਕਰਨਾ ਮਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕੈਮ ਹੈ, ਸੁਰਖਿ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਮਲਕ ਦੇ ਭਾਂਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਦੀਨ ਮਲਕਮਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਭਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਬਲੀਦਾਰ ਦੇ ਕੇ ਜੇ ਕੈ ਕਾਰ ਕਰਾਈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਲੀਦਾਰ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖਾਂ, ਭਾ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾ ਸਤੋਦਾਸ ਅਤੇ ਭਾ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਰ ਤਾਂ ਤਰਵੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਕਮ ਜਾਮਤ ਦੇ ਅਗੀਂ ਵਜੀਂ ਤੇ ਕਸੀ ਮਲਾਇਆਂ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਚ ਗਏ। ਜੋ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸਨ। ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨ ਹੋਇਆ।

ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਜੀਉਇਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣਾ।

(ਬਕੀ ਅਗੋਂ ਸਡੇ ਤੋਂ)

ਅਤ ਵਿਚ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਜ਼ਮਾਨ ਹੋਏ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਨ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਬਲੋਦਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਤੇ ਖਾਸ ਪੰਘ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਸੀਲਾਨ ਕੀਤਾ । ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੁਗਤ ਦੇ ਵਿਚੁਧ ਖਲਸੇ ਨੇ ਅਜਾਈ ਦੇ ਤੰਤੇ ਤੁਲਾਏ , ਰਣਜੀਤ ਨਗਰੇ ਵੱਜੋਂ , ਤੇ ਕੱਲ ਦੇ ਕੀਨੀ ਤੇ ਨੀਚ ਸੁਦਰ , ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮਾਂ ਕੇ ਵਧੀਆ ਇਰਕੀ ਪ੍ਰੋਤੀਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ । ਇਹ ਸੁਤੰਤਰਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭੈਤ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਹਿਨਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਰਵਨ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਲੀਨੀ ਸੰਗਰਾਮ ਛਿੜਿਆ , ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ । ਚੰਕੜ ਅਤੇ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਤਾਚੇ ਤੇ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ । ਤੇ ਸਥਕ ਪੱਕ ਕਰਦੇ ਗਏ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਸਿਵਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਫਰੁਖਸਿਸ਼ਰ , ਅਬਦੂਲ ਸਮਰ ਖਾਂ , ਜਕਰੀਆ ਖਾਂ , ਲਖਪਤ , ਮੀਰ ਮੈਨੂ , ਅਹਿਮਦਸਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਵਗੈਰਾਂ ਕਈ ਜਗਵਾਨੇ ਆਏ ਤੇ ਖੂਨੀ ਘਲੁਘਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਖਪਦੇ ਖਪਦੇ ਚਲੇ ਗਏ , ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਜਗ ਅੰਚ ਨਾ ਆਈ । ਇਸ ਦਾ ਕਾਚਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ , ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਾਂ ਚਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਜਿਸਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਨੂੰ ਸੁਆਮੀ , ਸੋ ਢੁਕ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ।
ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਡਲੀ ਭਾਂਤ ਉਜਗਤ ਹੋਈ ਹੈ ਸੈਕੜੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਕਹਿਵਾਂ ਦੇ ਤੁਡਾਨੀ ਝਖੜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੇਤਾ ਪਰ ਲਗਦਾ ਆਇਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਪਨਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਮਹਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਹੀਨੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹੋ ਗੋਤ ਗਉਂਦੀ ਰਹੀ -
ਮੈਂ ਨ ਮਰਉ ਮਰਖੇ ਸੰਸਾਰਾ , ਅਥ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਓ ਹੈ ਜੀਆਵਹਾਰਾ ।

ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬੇਅੰਦੇਜ਼ ਹੈ । ਨਿਰੰਗ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਨੰਦ ਕਰੋੜ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਹੇਠਾਂ ਕੁੱਝ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਬਿਉਰ ਅੰਕਿਤ ਹੈ । ਆਓ ਅੱਜ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਚਸ਼ਮੇ ਤੋਂ ਅਮਰ ਸਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬੁੱਕਾਂ ਭਰੀਏ । ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੁਕੱਦ ਵਲਾ ਨਹੀਂ , ਇਸਦੀ ਮਲ ਲੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਅਖੂਦ ਹੈ ।

ਸ਼ਹੀਦੀਨਾਮਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ
ਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ਤੇ ੪੦ ਮੁਕਤੇ
ਚਲੀ ਮੁਕਤੇ
ਬੰਦ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ (੬੦੩ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ)
ਭਾਈ ਤੁਰਾ ਸਿੰਘ ਛਲਵਾਂ
ਭਾਈ ਮਹੀਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਹਕੀਕਤਰਾਂਟ ਧਰਮੀ
ਭਾ ਬੇਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ
ਭਾਈ ਤਾਨੂ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਭਾ ਸੁਖਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾ ਸ਼ਹੀਬਜ਼ ਸਿੰਘ
ਛੋਟਾ ਘੱਲੁਘਾਰਾ ਵਿਚ ੧ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਹੀਦ
ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਵੱਡਾ ਘੱਲੁਘਾਰਾ (੨੫ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਹੀਦ)
ਬਾਬਾ ਗੁਰਖਾਖਸ਼ ਸਿੰਘ (੩੦ ਸਾਖੀਆਂ ਸਮੇਤ)
ਅਕਲੀ ਫੂਲ ਸਿੰਘ
ਜਤਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੁਹੂਆ
ਸ੍ਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਚੀ
ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ
੬੬ ਨਮਾਯਾਰੀ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ
ਸ੍ਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਭਾ
ਸ੍ਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ
ਸ੍ਰ ਸੇਵ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀ ਵਲਾ
ਸ੍ਰ ਉਪਮ ਸਿੰਘ ਸੁਨਮੀ
ਸ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੈਰੂਜਾਨ
ਸੈਤ ਜਤਨੈਲ ਸਿੰਘ (੨੪ ਇਨ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ ਰੱਖੇ)
ਸੈਤ ਹਰਦੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਗੇਵਲ

ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ

੩੦ ਮਈ ੧੬੦੬ ਈ - ਲਹੌਰ
੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੬੨੫ ਈ - ਦਿੱਲੀ
੧੭ ਨਵੰਬਰ , ੩ ਦਸੰਬਰ ੧੭੦੫ ਈ ਚਮਕੜ ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਜਨਵਰੀ ੧੭੦੬ ਈ - ਮੁਕਤਸਰ
੧੯ ਜੂਨ ੧੭੧੬ ਈ - ਦਿੱਲੀ
੧੧੨੬ ਈ
੨੪ ਜੂਨ ੧੭੩੪ ਈ
ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ੧੭੩੪ ਈ - ਲਹੌਰ
੧੭੪੦ ਈ - ਨੂਰ ਦੀ ਸਰਦੀ ਲਾਗੇ
੧ ਜੁਲਾਈ ੧੭੪੫ ਈ - ਲਹੌਰ
ਫਰਵਰੀ ੧੭੪੬ ਈ - ਲਹੌਰ
ਮਈ ੧੭੪੬ ਈ - ਕਹੂੰਵਣ
੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੭੫੧ ਈ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
੫ ਫਰਵਰੀ ੧੭੫੨ ਈ - ਕੁੱਪ ਰਹੀਤ
੧ ਦਸੰਬਰ ੧੭੫੪ ਈ - ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ
੧੪ ਮਾਰਚ ੧੮੨੩ ਈ - ਨੌਸਹਿਰਾ
੩੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੮੨੭ ਈ - ਜਮਰੋਦ
੧੦ ਫਰਵਰੀ ੧੮੪੬ ਈ - ਸਭਰਵਾਂ
੫ ਜੁਲਾਈ ੧੮੪੬ ਈ - ਸਿੰਘਪੁਰ
੧੭ ਜਨਵਰੀ ੧੮੪੨ ਈ - ਜਮਾਲਪੁਰ ਕੋਟਲਾ
੧੪ ਨਵੰਬਰ ੧੮੪੫ ਈ - ਲੁਧਿਆਣਾ
੨੩ ਮਾਰਚ ੧੮੩੧ ਈ - ਲਹੌਰ
੧੯ ਜਨਵਰੀ ੧੮੩੫ ਈ - ਪਟਿਆਲਾ
੩੧ ਜੁਲਾਈ ੧੮੪੦ ਈ - ਲੈਡਨ
੨੭ ਅਕਤੂਬਰ ੧੮੪੦ ਈ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
੬ ਜੂਨ ੧੮੪੮ ਈ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
੨੦ ਅਗਸਤ ੧੮੪੫ ਈ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

(ਗੁਰਪੁਰਵਾਮੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਮ ਦੇ ਲੋਖ ਦਾ ਸਰਦੀਸ਼ - ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਚੜ)

Baba Deep Singh ji challenging his dare-devil soldiers to come forward and sacrifice their lives to restore the sanctity of Darbar Sahib, Amritsar.

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਦੇ ਅਖਵਾਏ ? ਇੱਕ ਆਧਾਰ-ਤੱਤ

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੀਂਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਵੇਲੇ ਭੁਵੇਲੇ ਲਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਠਹਰ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੀ ਦੀ ਬਣਾਈ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਬਣੀ ਮਿਲੀ, ਇਕ ਸੈੱਤੀ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਤ ਗੰਬੂਜ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਰਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਆਪ ਇਸ ਤੁਕ ਉੱਤੇ ਅਪੜੇ - ਹਾਲ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘੀ ਵਿਚ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਤਾਂ ਆਈ ਨਹੀਂ ਮੁਰੀਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਆਈ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ - ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਰੰਗ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਣੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸੈੱਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਕਰੋ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਮਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਸੀਸ ਭੋਟ ਕਰਕੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਪੰਥ ਹੁਕਮ ਕਰੁ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਸਿਰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਥ ਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਖਦ ਲਗ ਪਏ। ਕਈ ਵਾਰ੍ਹੀ ਗੁਜਰ ਗਏ, ਪਰ ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਸੀਸ ਦੀ ਲੋਤ ਨਾ ਪਈ। ਪਰ ਜਦੋਂ, ਜੇਂਦੇ ਵਿਚ (ਮਹਲਬ ਕਿ ੧੯੧੪ ਬਿ ਤੋ - (ਸੀਨਿਤ ੧੧੫੫ ਈ)) ਤੈਮੂਰ ਸਾਹ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਸ ਭੋਟ ਦੇਂਦੇ। ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕੱਲੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰਿਆ। ਅਰਦਾਸ ਸੌਂਧਿਆ ਅਤੇ ਕਰਮਤਕਸਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਇਹ ਕਰਮਤਕਸਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਹੀਦ ਹੋ ਕੇ ਖੁੱਲਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਜਹਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਵਿਚ ਰਲਦੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਠਾਈ ਵੈਜ਼ਾਂ ਵੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਜਥੇ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜਥਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਰੱਖੇ ਚੱਪੇ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਢੁੱਲ ਪਿਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਕ ਨੂੰ ਬਦਲ ਗਏ, ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਅਤੇ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹੁੰਦਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਢਰਕ ਹੈ। ਪਰ ਸੁਰੋਮੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਅੱਖਰ ਪਲਟਿਆਂ ਸੀ। ਸਿਰ ਦੇਣਾ, ਸਿਰ ਆਪਣਾ ਨਾ ਸਮਝਣਾ, ਸਿਰ ਪੰਥ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦੇਣਾ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਖਿਆਲ ਦੇ ਕਿ ਸਿਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੁੱਝ ਸਿੱਟ ਵੀ ਨਿਕਲ੍ਹੁ ਕਿ ਨਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਤਦੋਂ ਤਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਹੋਇਆ।

(ਸ੍ਰੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਥੇਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਧਨਵਾਦ ਸਹਿਤ - ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਿੰਘ)

GURU TEGH BAHADUR

OUR SAVIOUR AND DEFENDER OF THE FAITH

“BABA Bakale”!! This was the only clue given by Guru Har Krishan about his successor to Guruship. Soon after Guru Harkrishan’s Light had merged into the Infinite, twentytwo imposters, who were his distant blood relations, proclaimed themselves the next Guru and set themselves up in the same village. But thanks to the training imparted through nearly eight generations, the shrewed disciples knew well the fragrance of soul that comes from the true Guru. So, great was the joy, when a disciple Makhan Shah, a merchant-shipper, got on top of the house and cried in ecstasy to the heavens and earth “Guru Ladho”! “Guru Ladho”! (The Enlightener is found, the Enlightener is found”) The other claimants then faded at once from the picture.

Tegh Bahadur, youngest son of Guru Har Gobind, was born on 1st April 1621; he was so named because the Guru foresaw he would be powerful to endure the sword (tegh). Even as a child he enjoyed ecstatic trance. He continued his quiet life of contemplative solitude, wholly absorbed in the meditation on the Beloved. For that reason he did not catch the notice of the common man.

But caught in the magic net of God’s own effulgence, Tegh Bahadur was forced to come out of his life of calm meditation in order to save dharma and uphold righteousness in the difficult times that were ahead. Guru Tegh Bahadur was so tender hearted that he could not bear the sight of suffering humanity without a deep agitation of spirit. Spontaneous sympathy flowed from him. His songs are as tears shed over the sorrows of the world in the silence of his heart. Guru Tegh Bahadur’s note is of renunciation, not of the world but of the worldliness. Guru Tegh Bahadur finds joy only by abiding in NAM (Divine Spirit) and in singing His praises, and he exhorts every one to live in Him and convert the sorrows of his life into the vision of Heaven - a joy of self realization.

“O brother, nothing in the world can be thine for ever, therefore think of Him alone, and live aloof from the sorrows of life. Plunge thyself again and again into this thought, and see what little the world contains that can promise aught; the illusion of magic colours, bewitches you again without purpose, therefore, turn within and see the Truth within thyself.”

“Forget yourselves, O people, but forget not the Beloved. Forget not in your joy of gifts, the great Giver.” (Translated).

Such is the message of Guru Tegh Bahadur, which sinking deep into the heart reveals the sadness of life and its delicacy. It makes men sleepless; but full of peace of the Infinite.

Tegh Bahadur visits Amritsar: When Guru Har Gobind had shifted his seat to Kiratpur, most of the disciples had also accompanied him. The Temple at Amritsar had passed into the hands of the imposters. On Guru Tegh Bahadur’s visit to Amritsar, the priests shut the doors of the Temple against him. He turned his back on the temple of bricks and mortar and bore away the true Hari-Mandir in his heart as a holy vision. The Golden Temple would have gone for ever from Amritsar, but as the news spread, all the people of Amritsar came out to pour their soul at his feet. The women of the city took the lead, welcomed him with the Guru’s songs and went singing all the way with him to the village WADALA where he stayed in the humble abode of a devout disciple. The Master blessed the women of Amritsar and blessed Amritsar itself. The Golden Temple was thus saved for this poor earth of ours by Sikh womanhood.

Guru on Missionary Tour: Guru Tegh Bahadur founded the city of Anandpur, but he did not stay there long. He soon started on an extensive missionary tour, visiting Kurkshetra, Agra, Prayag, Varanasi, Gaya and ultimately made his sojourn at Patna Sahib in Bihar. During these travels his mother and his wife accompanied him. He had to leave them at Patna when he went further to Dacca and Kamrup (now in east Pakistan). Wherever he went he resurrected the memory of Guru Nanak, who had been there long before him and had given his soul stirring message.

Aurangzeb. The Guru on this occasion, brought about a peaceful settlement between the Raja of Kamrup and Raja Ram Singh. A battle was thus avoided. In token of this event and in the sacred memory of the Guru's visit, a high mound was raised at Dhubri by the soldiers of both sides. At this place the Raja of Assam, who also came to pay his homage to the Guru, invited the Master to his state, and became his disciple. In Assam the Guru illumined many a household with spiritual light and organised holy congregations.

Birth of Gobind: During these days news was conveyed to the Guru of the birth of his son at Patna. On returning from Assam he stayed for sometime at Patna and then returned to the Panjab. Guru's family stayed at Patna where Gobind, the child, passed the first seven years of his life. During his stay at Patna, the charming child Gobind bewitched many hearts. He conquered new hearts every day. The people were delighted and drank of the divine joy when Gobind spoke to them or touched them or played with them. Guru Tegh Bahadur ultimately sent for his family at Anandpur. But the Master was to have only a brief sojourn at Anandpur after his family from Patna had joined him there.

Aurangzeb's Campaign of Religious Persecution: Aurangzeb who had ascended the throne of India, had earned for himself the disapprobation of the saner section of the whole Muslim world. To cover his sins, he decided to enlist the sympathies of the fanatical section of his co-religionists. His ideal was the extermination of the idolatrous Hindus and the conversion of the whole of India to Islam. In a short span of six years, the wails of the Hindus were heard from all corners of the Mughal Empire. The Hindu shrines and temples were pulled down in cities like Babaras and Brindaban in broad daylight, and mosques were raised in the sites. He now directed his main efforts against the high caste Hindus. He addressed the pandits and offered them the choice between Islam and death.

Pandits of Kashmir Approach Guru Tegh Bahadur: The pandits of Kashmir at last flocked to Anandpur, the city of the Master, and a deputation representing them waited upon the Guru. They narrated their tale of woe and suffering, shedding tears of blood. This plunged the Guru into deep thought. Just at this moment, the child Gobind came in. He lovingly approached his father, but seeing him in an unusually grave mood, said, "Father dear, what makes you so sad and serious today?" Guru replied, "The sufferings and lamentations of these people; they are in a very helpless condition; their rulers are as wolves and there is no end to their misery and shame. "But what is the remedy father?" asked the child. "This requires sacrifice - the sacrifice of the purest and holiest person, but the question is where to find such a person."

Gobind, still a child of nine years, listened and said, though impulsively, at once; "Father, who can be holier than you and who more pure? Offer thyself, father, and save the people."

The Man of God must sacrifice himself for the people, the Son of God must be bled to pour life into the dead bones of the fallen people - such is the ancient mystic law of spiritual life. To the pandits, who had sought help in distress, the Guru said that they should convey to the Emperor Aurangzeb that the ruler should stop individual persecution, but if he could convert Tegh Bahadur to Islam, they would follow suit.

Guru Summoned To Delhi: The emissaries of Aurangzeb came to Anandpur to summon the Master to Delhi. The Guru did not go with them but he promised to follow. He had yet to go to see some of his disciples who were longing to see him and lived on his way to Delhi. He took his own time and his own road; it led through the midst of his disciples. At last at Agra, the Master with five chosen disciples delivered himself to the Emperor's men. From Agra he was taken to Delhi. He was offered all the worldly temptation, but the Master spurned them and abandoned all that the world could offer, desiring nothing but an abiding repose in the love and Will of God. He was then put to severe tortures. But Guru Tegh Bahadur felt no remorse but courageously faced a martyr's death, keeping all the time his mind absorbed in the only and eternal Reality. In order to strike terror in him, two of Guru's disciples, Bhai Mati Das and Bhai Dyal, were tortured in front of his eyes. When they found him unshakable in his resolve, they sentenced him to be publicly beheaded. The execution took place in Chandni Chowk, Delhi under the banyan tree where stands today the Gurdwara Sis-Ganj.

On the occurrence of this horrible catastrophe a great dust storm swept Delhi that day, the sky became blood red. Under the cover of this storm, a daring sikh, Bhai Jaita, picked up the head of the Master and hurried away with it to Anandpur. He cremated the head there with due honour and devotion. The body of the Guru was removed by another disciple, Bhai Lakh, whose convoy of carts was moving out of Delhi Fort towards Chandni Chowk after unloading supplies. He secretly lifted the body while the storm was still

by setting fire to his house and all his belongings, to give an impression that the fire was an accident. On this spot stands today Gurdwara Rakab Ganj

**Tegh Bahadur is gone!
The world says, 'Alas, Alas!'
The heaven rings with hallelujahs!
Welcoming his return Home!
The angels sing, 'The victor comes home!
The victor comes Home.'**

Guuru's Word: There are 115 hymns of Guru Tegh Bahadur in Guru Granth Sahib including 57 Slokas. Translation of a few is given below:

*"That man who in midst of grief is free from grieving
And joy has got no attraction for him
Who is free from fear and who deemeth gold as dust
Who is above slander and remains unaffected by praise
Who has got no greed, no vanity and no worldly attachment
Who remains balanced at his centre unmoved by good or ill fortune
Who is indifferent to honour or dishonour
Who hath renounced all cravings and desires
And expecteth nothing from the world
Whom lust and rath can touch not,
In the heart of such a person dwelleth God.
On whom the Guru bestoweth His Grace
He alone knoweth the way to this conduct
His soul, O Nanak, is blended with the Lord
As water is blended with water."*

(Guru Tegh Bahadur: Rag Sorath)

*"Those who have never sung the praises of the Lord:
They have wasted their life in vain
Saith Nanak, O my mind, dive into the love of God
As fish longs to dive into water.*

(1st Slok)

*"Why art thou steeped in vicious ways of life
And dost not for a moment feel disgusted of them?
Saith Nanak, O man, devote thyself to Lord
So as to escape the snares of Death."*

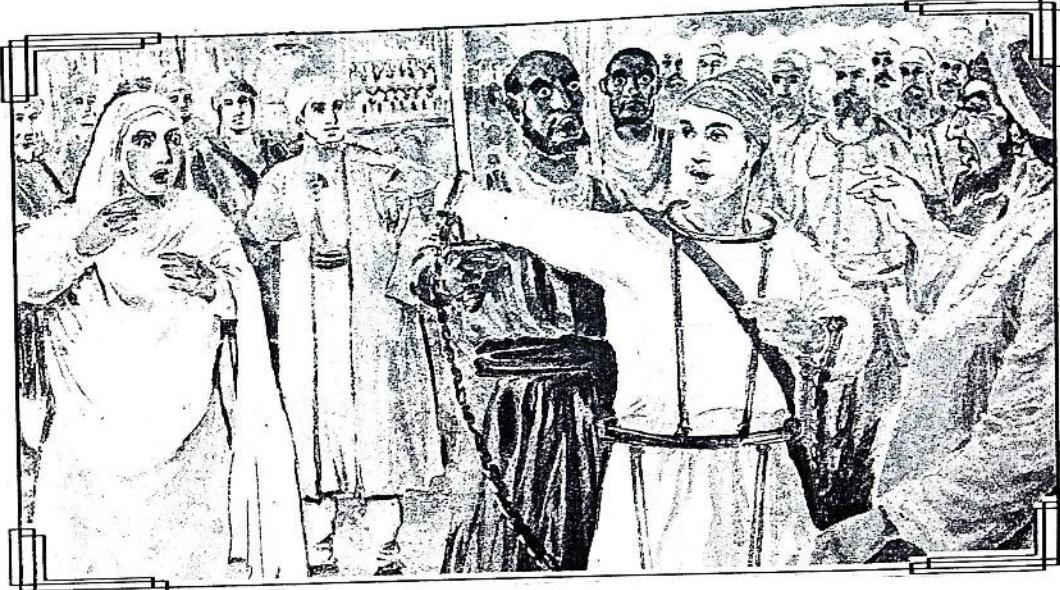
(2nd Slok)

*"The days of thy youth passed away uselessly
Old age has now overtaken thee
Saith Nanak, O man, devote thyself to God
For the sun of thy life is about to set."*

(3rd Slok)

*"In happiness and prosperity there are many friends, But in adversity and sorrow there is none,
Saith Nanak, Ponder on the Beloved, O my soul, Even in the bitterness of death, He will come to your
rescue."*

(32nd Slok)

Martydom of a Sikh lad

To die for one's faith is an act divine ,
who disowns Sikhism are worse than swine.

There was a boy of hardly 18 years of age , who was among the 700 Sikhs , who were arrested and brought to Delhi , to please the Moghul Emperor. The mother of that boy approached the Emperor , and pleaded for his freedom saying that he was not a Sikh and that he was arrested by mistake.

Hearing this from the mother , the Emperor was pleased that atleast one Sikh had betrayed his faith. The Emperor gave orders to release the boy provided he (the boy) would pulicly disclaim to be a Sikh.

With the Emperor's orders , the mother of the boy went to the officer-in-charge of the executions ; she also advised her son to disclaim being a Sikh and thus save his life.

The boy on hearing his mother's advice , started shouting loudly , " I am a staunch Sikh , I value my faith more than my life , I wan't to die as a martyr along with my other companions . This lady is not my mother , I do not recognise her ".

Everyone , the public , the police chief and the Kazi were deeply touched and impressed by the young Sikh boy's courage and his faith in his religion . The officials felt humiliated . The executioner , with one single blow of the sword , cut off the brave Sikh boy's head.

Thus the young Sikh boy showed to the world that a true Sikh values his faith more than anything else. He enlightened the path of coming Sikh generations for all time to come.

Shaheed Udhamp Singh

(Ram Mohammed Singh Azad)

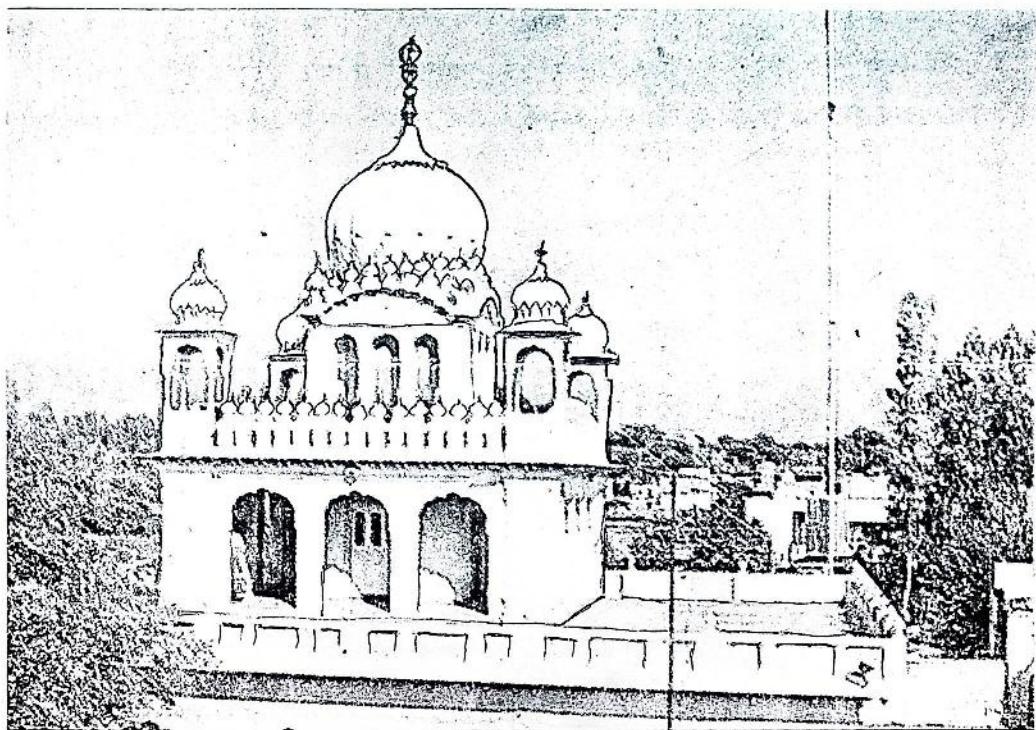
On Wednesday , 13th March 1940 , a meeting was held at Caxton Hall by the East India Association and the Royal Central Asian Society. Amongst the speakers were Sir Michael O'Dwyer , Lord Zetland (Secretary of state for India) , Sir Louis Dane (former under-secretary to the Governor of the Panjab) , and Lord Lamington (former Governor of Bombay) . Sir Michael O'Dwyer was Lieutenant - Governor of the Panjab at the time of the Jallian Wala Bagh massacre on the 13th. April 1919 , when Brigadier General Dyer ordered Gurkha soldiers to open fire on a crowd of 20 , 000 people. More than 1 , 500 unarmed men , women , and children were wounded or killed .

Udham Singh who had been present at the time of the massacre , took a vow to revenge.. He came to Britain in 1933 . He often used to go to the Shepherd's Bush Gurdwara in Sinclair Road , whose official at the time was Shiv Singh Johal . One of his favourite haunts was the Panjab Restaurant owned by Gurbachan Singh in Neal Street , near Covent Garden . Shepherd's Bush Gurdwara is considered to be the oldest Gurdwara in Britain and the property was formerly the residence of the Sikh Maharaja of Patiala .The Gurdwara is now situated at 62 Queensdale Road in Shepherd's Bush . Udham Singh had associations with the Ghader party of pacific coast , America and the Martyr Bhagat Singh.

When the meeting was over at about 4.30 pm , Udham Singh pulled out a gun and fired six shots . Two of them hit Sir Michael O'Dwyer (who died immediately) , one hit the Marquis of Zetland , one hit the right hand of Lord Lamington , one hit Sir Louis Dane in the arm and one went astray . Udham Singh of Mornington Terrace , North London, was hanged at the Pentonville prison on 13th.July 1940. Many Indians at the time, such as Krishnan Menon and Shiv Singh Johal tried to help him, whilst others like Mahatma Gandhi condemned the killing and refused to help, as he had earlier in the case of Bhagat Singh. On 13th.April 1980, Udham Singh's remains were taken back to India and received at the airport by Mr Shanker Dayal Sharma, President of the ruling Congress party , Mrs Indira Ghandhi and Giani Zail Singh along with millions of Indians who paid hommage.

The gun used by Udham Singh, his diary, a knife and bullet fired at the time of assassination are presently kept at the Black Museum, New Scotland Yard, 10 The Broadway,London,SW1.These are also illustrated in the book, "The Murders of the Black Museum 1870-1970 ." by Gordon Honeycombe.

(A page of Sikh history for young Sikhs . Presentation: Pritam Singh Matharu)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ
ਭਾਈ ਜੈਤੇਂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਨ-ਹੀਲ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ
'ਰੰਘਰੇਟਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੇਟਾ' ਦਾ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ

ਜੇ ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀ
ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ
ਕੁਰਬਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
ਇਸ ਸ਼ਬਦੁੰਤੇ ਹਰ ਪਰਵਾਨੇ ਦੀ
ਪਰਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਲਹੂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ
ਬਲਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ
ਨਿਤ ਸੋਹਿਲੇ ਗਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ।
ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਸੂਰੇ ਕੌਮਾਂ ਦੀ
ਸਾਨ ਬਨਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ । (ਪੰਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਰੁ)